

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PIGTTRAAD

UDGIVET AF

KAMMERATERNES
HJÆLPEFOND

*Ankeret i Nyhavn er rejst for sømænd, der satte livet til under Danmarks okkupation.
Det er blevet et yndet motiv både for fotografer og for malere.*

Inde i bladet: Soldaterne ud af kasernementaliteten ★ Det gør ikke ondt at blive skudt ★ Gensyn med Plötzensee fængselet, hvor mændene fra 20. juli ombragtes ★ Korea-rapport ★ Frøslevkammerat i Alexandria ★ Poul Dam forsvarer kz-lejrene.

A/S

Lundby

Mejeri

Nørre
Alslev

Knuthenlund

Stokkemærke

A/S Fredericia

Trælasthandel

NORDISK FLAG

og FANE FABRIK

Frederiksberggade 26

Tlf. Central 9752

Fa. Aug. Borgen

Assurance

Højbroplads 5

Gøttisch & Co.

Valborgalle 7

PER REUMERT A/S

Hyskenstræde 10

Tlf. Palæ 608 - 658

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: Ordrup Jagtvej 175 (kontortid 9—12,30).

Telf. Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet på aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlem.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til ud- deling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af del- tagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2 nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lig- nende øjemed.

BESTYRELSE

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, sagfører Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Oberstløjtnant Fl. B. Larsen, Søgård, Sønderjylland.
Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Sekretær og leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund.
Kaptajn Aage Eifer, Phistersvej 2 B, Charlottenlund, Helrup 2372.

Den øvrige bestyrelse:

Christensen, Allan C., assurandør, Lyngbygårdsvej 101, Kgs. Lyngby.
Damtoft, Aage E., præst, Vesterbro 76, Ålborg.
Darling, Sv., tobakshandler, Hillerød.
Fog, Mogens, professor, dr. med., Søllingsvej 17, Charlottenlund.
Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2., Kbh. Ø.
Hansen, Viggo, fabrikant, Spigerborggade 2, Varde.
Holt, Paul, seminarieførstander, Århus.
Jespersen, Otto, landsretssagfører, Søndergade 72, Århus.
Johansen, P. A., arkitekt, Bernstorffslunds allé 80, Charlottenlund.
Kjeldsen, K., oberstløjtnant, Odense.
Kæraa, Leo, tandteknikermester, Banegårdspladsen, Århus.
Leth, O., bibliotekar, Johnstrupsvej 8, Sorø.
Loft, Johs., gas- og vandmester, de Mezasvej 18, Århus.
Madsen, N. J., pastor, Kolding.
Mahler, P. E., førstelærer, Nr. Søby skole, Nr. Søby, Fyn.
Malling-Jacobsen, A., ritmester, Kollund, Sønderjylland.
Møller, Poul, fabrikant, Skive.
Næsted, Børge, læge, Sadolinsgade 9 st. th., Odense.
Olesen, Otto W., boghandler, Randers.
Olesen, O., kontorchef, Kastanie allé 7, Herning.
Rambusch, H., landsretssagfører, Kongensgade 49, Esbjerg.
Riis, Poul, pastor, Rosenvængets Sideallé 5, Ø. Tria 3101.
Politifuldmægtig H. Schlanbusch, Stønnekjær, Vinding, Vejle.
Thestrup, K., (M. F.) dommer, Viborg.
Thorsøe, Holger, købmand, Sønderborg.

Folk og Værn vil skabe den atmosfære om forsvaret, der muliggjorde frihedskampens succes.

Forestiller man sig Folk og Værns hovedkvarter som en drabelig fæstning — eller som en kancelliagtig, noget støvet ministeriel afdeling, vil man i begge tilfælde blive meget overrasket.

Der er i Folk og Værns kontorer en vis hygge, man kunne næsten fristes til at sige hjemlig hygge, parret med sans for moderne stuearkitekturs enkle og noble linjer.

Der foregår herfra en ret omfattende virksomhed, og den har naturligvis en leder. Det er folketingsmand Victor Gram. Han har ganske vist den beskedne titel forretningsfører, men der er næppe meget initiativ fra Folk og Værn, som han ikke har en væsentlig indflydelse på.

Alene dette, at en socialdemokratisk folketingsmand, der oven i købet har været formand for landsforeningen DSU, er leder, lyder interessant. For der er næppe noget parti i Danmark, der har talt så mange antimilitarister som netop socialdemokratiet.

Vi træffer Victor Gram i hans hyggelige kontor ud mod den stærkt befærdede Vester Voldgade.

Kontakt mellem værnene og civilbefolkningen

— Folk og Værn har sin forløber i Forsvarsministeriets foredragsudvalg, der startedes, da man fik beredskabet i Danmark under forrige verdenskrig, fortæller han.

Det var et ret alsidigt arbejdende udvalg, der virkede under de lange indkaldelser fra 1914—18. Udvalget førte så en ret tilbagetrukket tilværelse, indtil landstormen blev oprettet i 1920. Man gjorde faktisk et forsøg på at skabe en 2-måneders ungdomsskole. I begyndelsen af 41 tog arbejdet form under navnet Folk og Værn. Og på grund af de særlige forhold blev det mest et arbejde

på at knytte kontakter mellem værnene og civilbefolkningen. Efter 1945 skabtes det Folk og Værn, vi kender i dag, og som har ret store beføjelser.

— Hvilke beføjelser drejer det sig om?

— Det drejer sig bl. a. om undervisningen, idræt, radio, lokaleindretninger samt biblioteksvæsenet.

Dette kunne man altsammen kalde den indadvendte virksomhed, eftersom den udelukkende drejer sig om forhold, der angår det indkaldte mandskab. Den udadvendte virksomhed angår civilbefolkningens oplysning om værnenes forhold.

— Hvorfor har man også taget et arbejde op blandt civilbefolkningen?

Lært af tredivernes diktatoriske aggressionspolitik

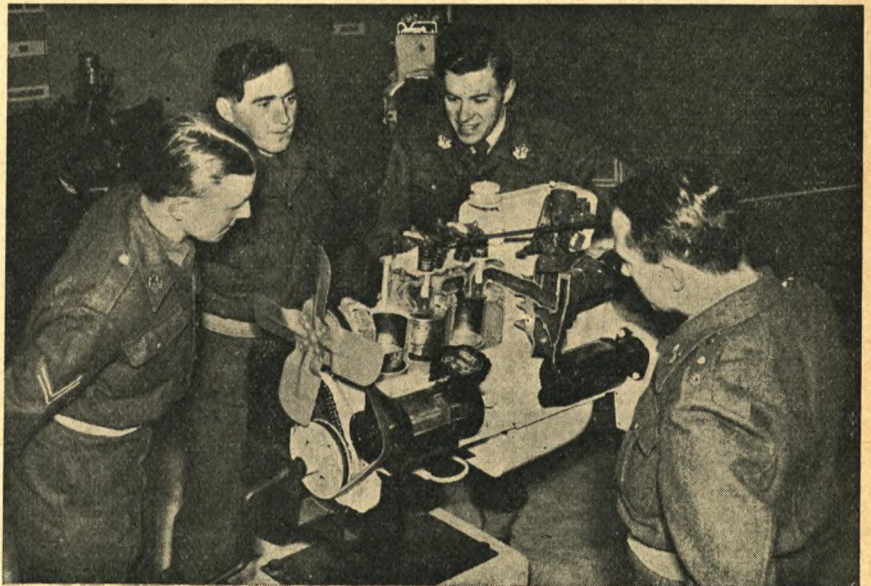
— Det har sin særlige baggrund i det

forhold, der har udviklet sig med hensyn til forsvarets placering i det politiske liv. Denne ændring bunder jo iøvrigt i den ændrede stilling for et forsvar overhovedet. Ændringen er fornuftsbestemt, inspireret af det, vi lærte af tredivernes diktatoriske aggressionspolitik. Årene 1940—45 gav os her i Danmark en særlig anskuelsesundervisning i, at neutralitetspolitik under de gamle former ikke længere er mulig.

En enstemmig beslutning på rigsdagen gik ud på, at Danmarks forsvar skulle opbygges så hurtigt, det lod sig gøre.

Vor tilslutning til F. N. skete også enstemmigt. Hermed påtog vi os i realiteten militære forpligtelser, hvorved vi foretog en vandring fra den gamle neutralitetspolitik til solidaritetspolitikken. En konsekvens heraf blev tilslutningen til Atlantpagten, der skete ved en flertalsbeslutning på rigsdagen.

— Hvad vil Folk og Værn opnå med det omfattende arbejde?

Undervisningen er ikke trist og kedelig. Den foregår her med maskindemonstration.

Befolkningens moralske støtte muliggjorde frihedskampens succes

— At skabe noget af den atmosfære om hele forsvaret, som muliggjorde frihedskampens succes. Havde hele befolkningen ikke stået bag de aktive i frihedskampen med sin moralske støtte, havde den ulige kamp med de militært stærkt udstyrede besættelsestropper ikke været mulig. Det siger os, at først når den rette kontakt er til stede mellem folket og værnene, har vi det værn, der er effektivt. Der er en idé i navnet, der er et program.

— Er det, man skaber, så en kamp, der er rettet mod Østblokken?

— Folk og Værn som sådan tager ikke standpunkt i den politiske kamp. Vi er en af de meget få institutioner, hvor det er lykkedes at skabe og vedligeholde et tværpolitisk samarbejde, idet vi omfatter alle de demokratiske partier på rigsdagen.

Når man på rigsdagen har fastsat værnenes størrelse og tjenestetidens længde, gør vi bagefter en indsats for, at tjenestetiden kan blive så udbytterig som muligt.

— Hvordan former mødevirksomheden sig?

— Den omfatter dels de indkaldte, dels foreninger, aftenskoler o. l. Når man f. eks. i en forening arrangerer et møde, kan man sende bud til Folk og Værn efter en taler. Vi har folk, der kan berette interessant og spændende om oplevelser på Grønland, kan give en levende psykologisk analyse af »Disciplinen og det moderne menneske«, kan skildre egne oplevelser som dykker og kan fortælle alt, hvad der er værd at vide om noget så moderne som jetjagere, tanks og panservogne.

Vore folk er meget interesserede i en samtale om problemerne efter et foredrag. Studiekredsledere regner jeg også med, at vi kan skaffe. Ofte vil det være befalingsmænd, i andre tilfælde politikere. Arrangørerne kan trøste sig med, at det ikke koster noget for dem at sende bud efter os. I en del tilfælde kan foredragene levendegøres ved lysbilleder eller film. Der vil i sådanne tilfælde blive tale om en mindre udgift for arrangørerne.

— Enkelte aftenskoler har indbudt soldaterne til at være med. Hvordan ser

man indenfor Folk og Værn på noget sådant?

Ud af kasernementaliteten

— Vi ser meget gerne, at de indkaldte indbydes til at sidde på skolebænk i aftenskolen sammen med civile. Vi lægger nemlig stor vægt på, at der gives de værnepligtige muligheder for at blive

revet ud af den særlige kasernementalitet.

— Har de menige nogen indflydelse på fritidens anvendelse?

— Hvert kompagni eller tilsvarende har et fritidsudvalg, der består af tre mand, som fører forhandlinger med kommandanten om fritidens udnyttelse.

F—k.

Jeg ved, det ikke gør ondt at blive skudt.

For jeg har selv prøvet det, fortæller Danmarks måske mest medtagne frihedskæmper, Svend Aage Nielsen, Hellerup.

— Vi er jo mange, der har været utilfredse med blandt andet udrensningen. Selvfølgelig skulle de store krigsforbrydere ikke sidde i fængsel hele deres liv — det ville da være helt meningsløst og alt for dyrt for os, der skulle betale. På den anden side er det da lige så meningsløst, at man nu i de sidste måneder har løsladt de største af dem. Jeg kan ikke se rettere, end at man burde have straffet dem på anden måde end ved at give dem fængsel. Man kunne f. eks. have skudt dem. Jeg siger slet ikke dette for at være ondskabsfuld, eller fordi jeg nærer had, men jeg ved, at det er yderst humant at blive skudt, for jeg har selv prøvet det, og det gør ikke spor ondt. Jeg mærkede slet ikke, dengang kuglen gik igennem mig, og kuglen gik lige tværs igennem. Den røg ind under min venstre arm, gennem kroppen og ud under højre, lidt længere tilbage mod ryggen. Selvfølgelig burde jeg være død nu. Lægerne gav mig heller ingen chance, da de flere timer senere så mig. De nøjedes med at klistre et hefteplaster på de huller, som kuglen havde lavet. På dens vej igennem mig havde den gennemskudt rygmarven, så det var helt imod menneskelig forstand og beregning, at jeg alligevel levede, især da når man betænker, at de tyske læger på lazarettet på Nylandsvej ikke gav mig nogen form for pleje. Men jeg lever altså alligevel, selv om jeg er fuldstæn-

dig lammet fra armene og nedefter. Sådan har det været nu i snart otte år. Jeg har efterhånden vænnet mig til den tilstand, og mit humør er det bedst mulige.

Det er den godt 30-årige Svend Aage Nielsen, Dyssegårdsvej 33 i Hellerup, der siger dette. Han har været fuldstændig lam i underkroppen, siden tyskeren affyrede skuddet imod ham den 5. december 1944. Af alle nulevende danske frihedskæmpere er han måske den, der er hårdest ramt . . .

Billigere at svigte

— Jeg er som mange af mine kammerater skuffet over udviklingen i efterkrigsårene, siger han. For at vende tilbage til den såkaldte udrensning, så lad os bare fastslå, at den jo slet ikke var efter vort hoved, og det, at de nu har løsladt fanger, der skulle have siddet livsvarigt, har absolut ikke styrket retsbevidstheden. Det giver uvilkårligt folk forståelsen af, at det er billigere at svigte, væsentligt billigere end at gå til modstand. Jeg, f. eks., kan jo ikke søge »benådning«. Der har efter min mening været alt for meget øllebrød efter krigen. De hårdest straffede er de små, de uintelligente, mens de kloge, de store kanoner, er sluppet billigt. Men det er afgjort ikke noget særsyn her i landet. Sådan er det nemlig gået i alle lande. For eksempel har jeg talt med en dan-

sker, der har boet i 25 år i Paris. Han fortalte mig, at det var præcis på samme måde i Frankrig. Havde forbryderne så endda lært noget af den straf, de blev idømt, så havde det været noget andet, men det har de jo ikke. Gang på gang ser man, at det er straffede fra krigstiden, der begår efterkrigstidens ugeringer, men det er vel et udslag af deres mentalitet.

Samvittighedstvungen melder sig

— Hvis Du med din skæbne kunne skrue tiden tilbage til før den dag, du blev ramt af en tysk kugle, hvordan ville du så optræde?

— Tja, så ville jeg gøre præcis det samme.

— Selv om du vidste, hvordan det ville gå?

— Ja, ganske givet! Hvem kan svigte et kammeratskab fra dengang? Det var jo de helt rigtige kammerater, man fik i trængselsårene. Den kammerat, man i kampens tid stod sammen med skulder ved skulder, har man endnu. Det er et kammeratskab, der holder. Endelig er det jo ikke en sag, man kan spille om. Når man har en overbevisning, ved man også, hvordan man er tvunget til at handle. Man kan nu engang ikke, hvad det angår, begynde at overveje, hvorvidt det kan betale sig at gå ind i en kamp eller ej. Samvittighedstvungen melder sig, og den spørger ikke om omkostninger eller løn. Det er ting, den ser bort fra.

Ånden fra dengang

— Hvis en ny krig kommer?

— Jeg ved godt, at mange af de gamle kammerater siger, at de ikke er friske igen, men lad os blot straks fastslå, at de stiller så godt som alle, såfremt det påny bryder løs — uanset det uovervejede, de nu påstår. Hvis først uvejret er der, så glemmer man sig selv og følger sit kald. Der er jo trods alt stadig

noget, der hedder følelse og idealisme, hvis man da tør bruge de ord i dag. Lad os blot indrømme, at den verden, vi ser i dag, er plumrådden på mange måder, men lad os samtidig fastslå, at den også indeholder noget af det rigtige. Man kan bedrøves, hvis man ser mod øst, hvor frihed undertrykkes og koncentrationslejre oprettes, men til gengæld synes jeg, at de små nationer viser en vis forsvarsvilje for tiden, som er glædelig — for eksempel gennem deres medvirken i atlantpagten. Jeg tror, det er ærligt ment, når de siger, at de vil forsvare sig i tilfælde af et angreb, og det er også rigtigt, at vi aldrig kunne tænke os at indlede et angreb.

Hvor ville jeg ønske, at den sande ånd fra dengang påny måtte blive fremherskende, og deraf ville følge, at viljen til at ofre af sit eget personlige til fordel for helhedens interesse ville blive mere fremherskende. Jeg ved, at alle de kammerater, der dengang var med, stadig har denne ånd. Jeg har følt det så ofte, og det har glædet mig meget.

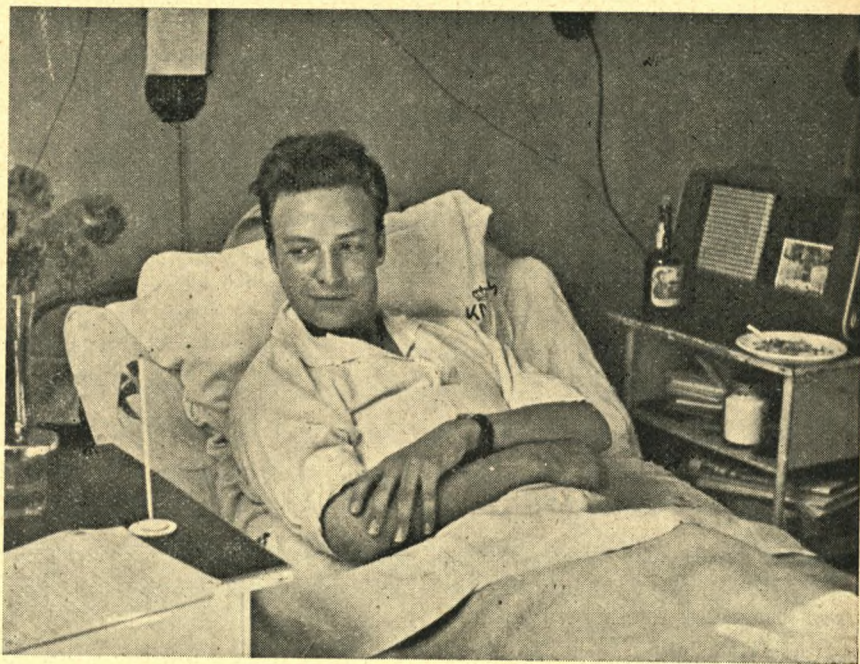
— Har sygdommen givet dig kristelige interesser?

— Jeg kan ikke sige, at jeg har kristelige interesser. Jeg fandt ikke til kirken dengang, jeg var rask, og derfor har jeg heller ikke søgt den nu. Det er næsten sådan, at jeg ville synes, at det var tarveligt af mig at søge den, mens jeg var syg, så jeg har ikke søgt hjælp ad den vej.

Humøret er helt i orden

— Og humøret fejler ingenting, selv om du ikke kan gå?

— Absolut ikke. Når man først bliver klar over sin skæbne, må man affinde sig med den, og så må man se at få det bedst mulige ud af tilværelsen. Man må ikke isolere sig, fordi man nu engang ikke kan deltage i så meget, som andre kan. Det har hjulpet mig meget, at gode venner skaffede mig en tilladelse til indkøb af en ny bil. Gennem Frihedsfonden fik jeg halvdelen af det beløb, som bilen kostede, og jeg fik den indrettet sådan, at den udelukkende skal køres ved hjælp af hændernes arbejde. Koblingen sidder

Svend Aage Nielsen på militærhospitalet, hvor han havde det godt. Han er for altid lam fra armene og nedefter.

ved rattet, speederen også på rattet, og fodbremsen er i stedet lavet som en håndbremse, så jeg klarer det fint ved kun at bruge hænderne. Det har naturligvis været af kolossal betydning for mig at have denne vogn, for ved hjælp af den har jeg kunnet komme ud, bl. a. en tur til Frankrig. Jeg har selv konstrueret en lille rullestol, som kan klappes sammen, og som kan være på bagsædet. Den kører jeg i ud til vognen, klapper stolen sammen og lægger den bag i vognen, og så går turen hen, hvor jeg skal. Men den er jo helt gal, hvis jeg skal op ad trapper, så må der et par mand til hjælp.

Da tyskerne kom

Men hvordan gik det nu til, at denne friske unge mand helt mistede førligheden. Selv fortæller han det sådan:

— I sommeren 1944 gik jeg sammen med nogle kammerater ind i en decideret militærgruppe. Det var under afsnit 2. Jeg kom i 3. gruppe, 2. deling, 1. kompagni. Vi arbejdede godt sammen, men desværre varede det ikke så længe. Allerede den 5. december samme år gik det galt. Gruppen skulle samles ude i en villa i Søborg på en vej, der hed Almindingen. Det var anden gang, vi var i den villa.

— Så blev I stukket?

— Derom er der næppe tvivl. I første omgang troede vi, at vi vidste, hvem stikkeren var, men det holdt ikke. Beviserne manglede.

Kl. 8,30 den pågældende aften fulgte jeg en kammerat ud. Han skulle gå før vi andre. Ved hoveddøren sagde jeg farvel til ham og gik ind igen — helt uvidende om, at han allerede nede på trappen fik stukket en pistol i maven. Inde i lejligheden gik jeg en tur ud i køkkenet for at få et glas vand. Jeg hørte da, at en bil standsede udenfor. Jeg slukkede lyset og kiggede ud ved mørkelægningsgardinet. Jeg så da skikkelser bevæge sig ind mod huset, og jeg kunne

også høre sagte hvisken på tysk. Vi var naturligvis straks klar over, hvad klokken var slået.

Jeg sprang ind i stuen og sagde til kammeraterne, at huset var omringet. De troede i første omgang, at det var en dårlig spøg fra min side, men blev hurtigt klar over, at det absolut ikke var nogen spøg. Vi havde et par karabiner liggende i stuen, som vi havde været ved at se på, men derimod havde vi ingen ammunition til dem. I kælderen havde vi flere våben, men det var udelukket at få fat i dem. Min første tanke var at få karabinerne bort.

Tyskerne dundrede kraftigt på døren, og jeg tog våbnene og sprang ind i en anden stue, hvor jeg smed dem ind under et stort skab. Det var et meget dårligt gemmested, for skabet stod på høje ben, men hvor skulle jeg gøre af dem i den fart?

Husets frue var hjemme. Hun sad i et andet værelse. Hun gik ud og lukkede op. I samme nu stormede 3—4 mand ind, og allerede i korridoren begyndte de at gennemhulle dørene med maskinpistoler. I forvirringen lykkedes det husets frue at slippe ud ad døren. Hun var barbenet, men løb alligevel ud. Det lykkedes hende, hvor utroligt det end lyder, at slippe uantastet bort, og det var vi naturligvis glade for. Familien derude mistede også tilstrækkeligt, for senere blev huset sprængt i luften.

Skuddet, der ramte

Det er naturligt, at vi tænkte på flugt. Jeg kendte huset og haven, og jeg havde naturligvis de største chancer. Jeg forsøgte at rive en dør ud til haveterrassen op, men enten bandt den, eller også var den låset. Så tog jeg tilløb og sprang ud gennem ruderne. På terrassen så jeg mig om. Der var intet at se. Jeg satte så i løb gennem haven, men da jeg kom forbi hushjørnet, stod der en mand der. På to meters afstand fyrede han sin maskinpistol af, og jeg sank sammen som en

klud. Benene lystrede slet ikke. Så satte manden sig for en sikkerheds skyld ovenpå mig og begyndte at undersøge mig. Han blev hurtigt klar over, at jeg var ubevæbnet og ude af stand til at rejse mig. Han tog så mine papirer og gik ind for at læse dem. Jeg lå lidt alene på den våde græsplæne. Det var bælgravende mørkt, og jeg følte en isnende kulde igennem mig. Det regnede, en stille silende regn. Så følte jeg trang til en cigaret. Jeg mærkede efter i mine lommer, men tyskeren havde taget alt, hvad jeg havde på mig. Jeg hørte, han kom tilbage, og jeg sagde: Må jeg ikke få en cigaret? Han svarede :»Aldrig i livet, sådan en svinehund«. En time senere kom fire mand. De tog mig, som om jeg var en slagtet gris. To mand tog i hver sin arm og to i benene. Så slæbte de mig, hængende imellem sig, gennem rosenbede og skidt. Endelig smed de mig ind i en bil, der lignede en bus. I den så jeg alle mine kammerater — fanget. Så kunde jeg ikke mere. Velsagtens som følge af blodtabet mistede jeg bevidstheden.

— Kammeraterne?

— De blev alle syv deporteret til Tyskland. 6 af dem vendte senere hjem sammen med de andre koncentrationslejr-fanger, men en af dem blev dernede. Det var Per Bunde, som døde 1. jan. 1945. Omtrent samtidig med os blev et par andre af vore grupper taget. Af dem døde to af mine kammerater, først Helge Brünniche i Neuengamme 13. jan. 1945 og senere Johs. Flor Clausen. Han nåede lige hjem fra opholdet i Tyskland, men han var så medtaget, at han døde den 23. maj 1945.

— Men hvad skete der med dig selv?

— Ja, det har jeg fået refereret af andre. De fortalte, at vi kørte til Shellhuset, hvor kameraterne fik ordre til at slæbe mig op til 4. sal. Jeg blødte meget, og de lignede slagtere, da de endelig kunne lægge mig i en korridor. Alle de andre kom til afhøring. Da den endelig var

De tyske læger ved Nylandsvejens lazaret fik deres sag for en dansk ret — men de blev frikendt. Der holdtes et retsmøde i Svend Aage Nielsens sygeværrelse på hospitalet. Her ses bl. a. professor Chievitz (nr. 2 fra højre), og i midten af billedet sidder dommeren med hånden på panden. I baggrunden står 2 journalister.

overstået, kom jeg ned i en ambulance, men da må jeg påny være kommet noget til bevidsthed. Jeg mindes, at der sad to bevæbnede mænd inde hos mig. Vi kørte ud til Nylandsvejens lazaret, hvor jeg kunne mærke, at jeg blev klædt af, og jeg så nogle mænd i hvide kitler, der gik omkring mig. De kiggede lidt på sårene, så hørte jeg dem tale sammen, og de blev enige om, at jeg var kaput i løbet af tre dage. De klistrede derfor blot nogle hefteplastre over de sår, hvor kuglen var gået ind og ud. Så bar de mig ned i kælderen, hvor jeg blev smidt i en korrridor på gulvet.

— Jeg havde velsagtens en del feber dengang, fortsætter Svend Aage den gripende beretning. Jeg husker så tydeligt, at jeg var meget tørstig. Jeg samlede alle mine kræfter og råbte, men ingen reagerede. Det gentog sig flere gange med samme negative resultat. Først næste dag fik jeg lidt at drikke. Jeg tænkte naturligvis over tingene, når jeg var vågen. Jeg kan huske, at jeg lå og spekulerede på, at det var en trist måde at

slutte på. Jeg tænkte naturligvis over det, de havde sagt med de tre dage. Men så slog det mig, at de høje herrer i de hvide kitler jo da ikke var alene om at bestemme det.

Ingen lægebehandling.

— Lægerne, foretog de sig slet intet for at hjælpe?

— Noget senere foregav de, at jeg blev røntgenfotograferet, men det har aldrig været muligt at finde billederne. Jeg fik ingen lægebehandling i den tid, jeg var der.

— Altså slet ingen hjælp til en hårdtsåret mand?

— Den eneste, der gerne ville hjælpe, var sygepasseren, men han kunne ikke. Det var en tysk skuespiller, der hed Neumann. Han var en flink fyr, men samtidig med sit arbejde som sygepasser, skulle han forrette vagttjeneste, og endvidere var han narkotisor ved hospitalet, så han havde alt for meget at se til. Men jeg så ham som regel en gang i døgnet. Så rensede han ud omkring

og under mig, så godt han kunne. Gav mig noget nyt papir at ligge på og også frisk vand. Andet kunne han jo ikke. Jeg lå der fra den 5. december til den 10. januar, men så skete der også noget.

Som at komme i paradiset

En tysker i flot uniform kom ind til mig og viftede mig om næsen med mit armbandsur, idet han spurgte, om det var mit. Jeg svarede bekræftende. Så sagde han, at jeg skulle ud »at køre en tur«. Jeg tænkte naturligvis, at turen skulle gå til Ryvangen. Noget efter kom en tysk sygeplejerske — den første, jeg så derude. Hun viklede min krop ind i gazebind. Senere viste to Falckmænd sig. De løftede mig ud til en bære og derefter nærmest løb de til en ambulance, hvorpå de kørte, alt hvad remmer og tøj kunne holde. Det var så tydeligt, at de ikke kunne komme hurtigt nok væk fra hospitalet. Vi skulle bort, inden tyskerne fortrød det. De kørte mig til militærhospitalets danske afdeling, professor Mogens Fogs domæne. Der blev jeg plejet efter alle kunstens regler. Det var næsten, som det må være at komme i paradiset.

— Og så gik det fremad?

— Ja, det gik fremad, men ikke let. Jeg havde store liggesår af at ligge på det hårde leje hos tyskerne og af alt svi-neriet.

Jeg havde bl. a. fået afføringstabletter, men jeg kunne kun komme i kontakt med hjælpere, når den tyske skuespiller kom engang i døgnet. Resten kan du vist tænke dig til. Jeg havde fået liggesår omkring mit haleben. Det var så stort, at man kunne stikke en hånd ind under benet. Lægerne på hospitalet har senere fortalt mig, at de ikke regnede med, at jeg havde gnist af chance for at leve. Først på dette hospital kom jeg i forbindelse med min familie. De fortalte, at de havde prøvet alt for at finde mig. Gentagne gange havde de spurgt efter mig hos tyskerne, men de fik kun den besked, at man »ikke viste, hvor jeg

var«. Halvandet år senere, var jeg så rask, at jeg kunne udskrives, altså rent bortset fra, at jeg er komplet lam overalt nedenfor armene.

— Og nu?

— Ja, nu går det godt. Jeg har beskæftigelse, og jeg har mine gode kammerater fra dengang. En gang om året er jeg på hospitalet, idet jeg har haft en række følgesygdomme fra den omgang, jeg lige har fortalt om, men ellers går

det godt. Og husk en ting: Jeg har bevaret mit gode humør. Nu ville jeg så inderligt ønske, at alle de gode kammerater fra dengang kunne vise lidt godt humør — uanset om de slap godt fra kampen, eller om de har været i koncentrationslejr eller lignende, for et godt humør er nu engang altafgørende her i livet.

KIM.

P.S. De tyske læger på Nylandsvejens lazaret blev frikendt.

GENSYN MED PLÖTZENSEE

Bibliotekar Hans Rütting, der i to år sad som politisk fange i Plötzensee fængslet i Berlin, har under et besøg i byen med de mange sektorer besøgt fængslet og beretter her om gensynet.

Jeg stod foran fængslets port. Var det en drøm? En af de sædvanlige, der fra tid til anden plager en: at man påny bliver indleveret og river sig løs fra sine bødler og løber vildt i uendelige trappegange. Men jeg stod *foran* porten. Helt alene. Jeg ville ind i fængslet, ind i mit »gamle« fængsel, hvor jeg havde tilbragt over to år af mit liv. Og jeg studerede. Situationens ironi var så enestående, at den fristede til eftertanke. Vor tid rummer muligheder, der forvandler livet til en kæde af romaner. Vi skriver dem ikke mere, vi oplever dem.

Nej, endnu ville jeg ikke ind bag den røde mur. Det var måske rart lige at gå en tur om hjørnet og se den gamle have igen, for at begynde med behagelige minder. Thi udenfor muren, klods op ad den, lå en grøn krans af kolonihaver med frugttræer, buske, fyldt med ribs og stikkelsbær, og bløde græsplæner. Vi kunne se dem fra vore vinduer, det var paradiset for os, et længselens overflødighorn. Der var nogle få udvalgte, der en gang slap igennem den snævre port til dette stykke himmerige. Som f.eks. ham, sortbørshandler M., der sad sammen med to »politiske«.

En morgen, da vagtbetjenten lukkede op for cellen, var der ingen, der afleverede rapport. »Kom frem« brølte manden; men så med et stod han måbende og stirrede på et hul i væggen. Der dinglede et reb, veldrejet af sengetøj og tæpper,

og dets sidste knude nåede lige at kilde hen over glasskårene på den høje mur. På symaskinen — de tre havde arbejdet som »skræddere« — lå der et afskedsbrev fra flygtningene, stilet til fængslets direktør om, at en ustyrlig trang havde drevet dem til fronten. Så var de jo nødt til at låne fangedragten, skrev de, »men den kommer tilbage med postvæsenet, og De har jo pant i vore indtægter, (—fangerne fik virkelig en lille betaling—), som vi forøvrigt forærer til vinterhjælpen.«

Senere så jeg trekløveret igen. De sad i kælderen, i mørkearrest, nu hver for sig. De var blevet indfanget, een efter een. »Friheden varede ikke længe« for-

talte M. »Jeg begyndte med det samme på det gamle job: Jeg kørte ligvogn«. »Det kan da ikke være noget statsfjendeligt«. »Kisten var tom, når vi forlod Berlin — og det var nemt, med denne højtidelige karet at passere kontrolstederne. Men når vi vendte tilbage, lå der en slaget ko i kisten. Den havde vi købt »sort« ude hos bønderne.....« Også de »politiske« var vendt tilbage til deres job — og alle måtte de bøde med livet. Som denne episode viser, var forholdet mellem de politiske og de kriminelle fanger i Plötzensee ikke præget af de modsætninger, der så tit fandtes i k-z-lejrene. Man var i samme båd, man hjalp hinanden, så godt man kunne.

Ad en snoet sti var jeg nået hen til de romantiske haver. Der stod bønnestagerne, hvis blade og stilke smældede i forårsvinden, og en duft af krusemynte slog mig i møde, da jeg gik langs de tilgroede gange. Det var ikke langt herfra — i pastor Buchholz have — hvor vi engang mod krigens slutning i huj og hast gravede den tykke bog med de henvendtes navne ned. Vi havde smuglet den ud som »præstens bibel«. Jeg var dengang bibliotekskalfaktor og fik hver morgen besked om, hvem af fangerne, der ikke mere behøvede tildeling af bøger. »Thi« plejede betjenten at sige, medens han rakte mig sedlen med navnene, »halshuggede læser ej mere«.

Ruinerne fra embedsmændenes øde-

Fængslet Plötzensee i Berlin har ikke ændret sit ydre

lagte huse kastede deres tungsindige skygger hen over den ubarmhertige mur; den var lappet dér, hvor bomberne havde flænset stenene; men husene stod med triste facader, tomme og nedbrændte, som om angrebet lige havde stået på. Mon overlærer Nissens skaldede isse snart ville gå op blandt buskene som en venlig måne? Han tog os tit med på en tur til sin have, hvor vi kunne solbrunes og spise frugt og gemme noget af den under skjorten til vore medfanger. De var ikke altid lige taknemmelige for det.

En gang lagde jeg nogle pærer, som jeg med nød og næppe havde smuglet igennem fængslets port, hen på bordet til min medhjælper, Dr. Auer, en diplomat i Ribbentrops tjeneste. Han var faldet i unåde og skulle dømmes til døden. Han var dog endnu varetægtsfange og lagde vægt på, at man respekterede dette forhold. Som den eneste af fangerne gik han iført ulasteligt pressede benklæder, bar brillantnål i slipset og havde fået vagtbetjentene til at behandle sig som »et råddent æg«. »Pærer«, sagde Auer til mig — og den tidligere general-konsul fra Casablanca kiggede med venlig ironi igennem brillerne. »Tak for Deres umage — men jeg spiser aldrig nedfalden frugt. Den plejer at være plettet«. Han bevarede denne holdning som grandseigneur indtil det sidste øjeblik — og vandt kapløbet med døden. Han kom fri, kort før russerne nåede Berlin, men afslog, da han følte sin samvittighed ren, at begive sig over til vestzonen. »I hvert fald ikke til fods«, mente han. »Jeg venter, indtil jeg atter kan køre på første klasse, som det sig hør og bør for en diplomat«. En skønne dag blev han arresteret af russerne og forsvandt til Sachsenhausen, hvor han fristede tilværelsen som »Badekalfaktor«. — Årene gik, man hørte intet fra Auer. »Et offer for sit hovmod«, sagde nogle. Man ynkedes over ham, men respekterede ham alligevel. Så kom der — efter fem lange år — et lille brev fra tugt-huset i Waldheim. Ja, Auer levede stadigvæk. — Og atter gik der to år, så dukkede han pludselig op hos sin broder i vestzonen, efter ti års omflakken, først i nazistiske, så i kommunistiske fængsler. Mon han stadig vrager plettet frugt?

Og nu står jeg foran fængslets port, denne mægtige to-delte dør uden håndtag, der åbnes automatisk indefra. Hvor

længe er det siden, at salatfadet drønedes herigennem, og kommandoråbene gjaldede i gården? Da en skare udsultede benrade, alle iklædte de hæslige montørbukser med røde generalstriber med skadefro grusomhed mønstrede de nyankomne? Hvor længe er det siden, jeg gik ud herfra, fortumlet og nyfient som et barn, ledsaget af pastor Buchholz, fangernes gode værge, ud i friheden, som jeg nu kommer fra for at se mit gamle fængsel igen? Bladet i bogen sig vender« tænker jeg og føler mig en stund samtidig som tilskuer og aktør i et drama, hvis forløb en usynlig hånd styrer.

Et øjeblik er jeg ligefrem skuffet over, at jeg ikke ser den tidligere »hovedvagt-mester« bag lugen; han var ikke en af de værste. De nye, der nu er kommet, kender ikke til noget fra den tid; per-

sonalet er udskiftet. Der står de, venlige og lidt benovede, og spørger mig ud, hvordan det har været i nazitiden.

Jeg har en skrivelse fra retsformanden, som giver mig lov til at gå rundt i »Plötzensee«, der nu er indrettet som ungdomsfængsel med en særafdeling for syge og ældre kriminelle fanger.

Direktøren kommer. Den militæriske tone og holdning synes afskaffet; man hilser jævnt og ligefremt på hinanden. Kun de ældre betjente kan ikke helt

Fa. Langebæk Savværk

Langebæk

A/S VARDE STAALVÆRK

Varde

TH. PEDERSEN

AUTOMOBILER A/S

Østerbrogade 167. Ø.

Ryvang 7705 - 7709

Carl Rasmussens Eftf.

Etablissement for Automobilgummi

v./ Poul Kr. Andersen

Amaliegade 24. K.

Central 2117.

Jyden^{A/S}

Aalestrup

Skur nr. IV, henrettelsesstedet, hvor mindst 2000 modstandsfolk blev halshugget eller hængt. Her døde også de tyske oprørsgeneraler. I baggrunden det endnu ødelagte hus III, der først benyttedes til de dødsdømtes fængsel.

glemme at smække med hælene og stå ret for deres overordnede. Ak, bare vi havde haft sådan en direktør dengang! »Ræven«, som vi kaldte ham, blev dræbt, da russerne kom. »Hvordan gik det til?« spurgte jeg. »I det hele taget, hvad skete der i hine sidste timer før overgivelsen?«

Uafbrudt rasler nøglebundet, døre falder i og lange, halvmørke korridorer åbner sig; der er vindeltrapper, der snegler sig træt omkring pudsede murstensøjler — og endelig står vi i hus nr. 4, de dødsdømtes fængsel, hvor biblioteket lå på tredje sal. Døren har fået glasruder — der var pap på i luftangrebene dage — den har stadigvæk den fine knirkende lyd, der afsluttes med et knald, så man uvilkårlig farer sammen og lytter forskrækket i sin celle: hvem gælder det nu? Hvad er der på færde? Er det »Ræven« eller skarpretteren, eller bare en vagthavende, der henter en til besøgstime? Atter smækkes en dør i.

Det er en halvglemmt melodi, der begynder at tone igen, spagfærdigt først, som en røst fra graven, men den er der og bliver der med et tryglende barns sejhed: Du må ikke glemme mig, du må ikke, hører du!

Og med eet står de der foran mig alle sammen igen, de magre skikkelser med

de fremtrædende kindben, i deres sorte bukser med de gule striber, dødsmærkede, dødsdømte, sådan som jeg så dem dengang, som jeg så dem i drømme der-

Det var igennem denne dør, helt til højre, de dødsdømte gik deres sidste gang. Og så sendte de et blik op mod træet, før de forsvandt over tærskelen. Indeni stod der en meget primitiv guillotine; der var et særligt snedkerværksted, der leverede kisterne — lange til dem, der blev hængt, kortere til dem, der halshuggedes

efter, og som jeg prøvede at glemme dem: tjekkere, polakker, hollændere, spanioler, franskmænd, italienere og tyskere, mænd af alle professioner, i alle aldre, fra sytten til halvfjerds. En efter en går de ned ad den smalle jerntrappe; der kommer de fra de tre gallerier foran cellerne, og med hænderne lænket på ryggen spadserer de over gården til det lille skur, hvorfra de aldrig vendte tilbage. Var det to tusinde, var det flere, jeg så i de år, jeg sad i Plötzensee? Foran mig glinser det hvidskurede gulv i solens nænsomme lys, der skråner igennem de høje gotiske vinduer fra husets gavlsider; men mørket falder tæt fra de mere end hundrede døre, som fylder fire etager — hver etage har en smal svalegang, hvor vagten patrouillerede frem og tilbage.

»Hvad der skete, da russerne kom?« hører jeg direktøren sige, »der skete det, De havde ønsket, medens De sad deroppe. Cellerne blev låset op, og betjentene og hele fængslets personale blev spærret inde. »Ræven«, som De kalder ham, blev skudt ned, da han løb op ad trappen — og Pavelski, en af fangernes værste plageåndere, blev trampet ihjel af den befriede skare, der var helt ude af sig selv af glæde. Præsten og flere andre, der havde opført sig godt, blev løsladt med det samme; andre blev bortført af

Sejrssøjlen, som Hitler flyttede.

russerne, og en del af dem er endnu ikke vendt tilbage.«

Jeg får lov til at kigge ind i »min« celle. Den er blevet mere hyggelig. Fangerne har nu lov til at pynte deres væg med billeder og blomster, de farer ikke mere forskrækket op, når fremmede kommer. De fleste arbejder i fællesskab, mest unge mennesker, der er kommet på kant med loven uden derfor at blive behandlet som forbrydere. En lærer-underviser et hold i træsnit og billedskærerarbejde, andre former i ler og maler.

Fængslets stilhed, så forbandet den end kan være, har dog eet tilfælles med et klostres ensomhed: man lægger masken fra sig. Her er man menneske, ven og broder med enhver medfange. Det tilfældige, døgnets adspredelser, er der ikke mere. Man drøfter problemer og sysler med arbejde, man aldrig før havde skænket en tanke. Også vi har kendt til disse timer, hvor hele fængslet syntes at være et edsvorent samfund af gode venner. Som en morgen, da jeg lagde en bog foran Uhrigs celle. Jeg kunne se ham sidde på sin skammel, når jeg spejdede ind gennem kighullet. Han havde mistet det ene øje ved et luftangreb, og lægen havde nægtet at behandle ham. »Han skal alligevel dø en af de nærmeste dage.« Uhrig sad og skrev og skrev. Jeg bankede på. »Det er mit politiske testamente«, hviskede

han, mens han pressede munden tæt mod dørsprækken. »Læs det opmærksomt igennem! og husk: en kommunist er en død på orlov. Vi har ikke ret til at tænke på os selv!« — Nogle skridt videre. Pater Thro knæler foran et lille krucifix. Hans læber bevæger sig i en tavs bøn, men han har hørt mig. Nej, han har intet ønske mere — dog — kun eet: at måtte sige tak for alt, vi har gjort for ham. »Min tid er forbi, tænk hellere på de yngre nu, de, der ikke er så faste i troen.« — Minderne står lyslevende foran mig, som var det hele sket i går. Mens jeg fortæller, lægger jeg mærke til, at fængslets nye personale lytter, som om jeg beretter et fjernt og mærkeligt eventyr. Det var det samme rum — og alligevel, og gudskelov, det er ikke mere det samme nu!

Vi går ud i den sollyse gård. Der ligger Plötzensees mægtige kuppelbygning, fængsel 3, brandsværtet og gennemskåret som et dukkehus, hvor man kan se ind i hundrede usle kamre. Det ligger der ødelagt og urørt, ligesom et romersk Pantheon, man lige har udgravet af lavaen, en tom uhyrlig bistade — engang det mest berygtede dødens hus, der fandtes i Berlin. Både herfra og fra hus nr. 4, som vi lige har forladt, fører en lille sti hen til et lille bomberamt og nødtørftigt istandsat skur. Det ligger midt på en fri plads, der flankeres af muren. Et vandtårn og en fabrikksskorsten knejser højt over det — og foran står et enligt poppeltræ, hvis blade uaf-ladeligt hvisker i vinden. Engang vil sagnet fortælle: De bæver og kan ikke holde op med at bæve, fordi de blev ramt af dødsdømte menneskers sidste blik. Mænd og kvinder, der gik her forbi — var det to tusinde, var det flere? Jeg ved det ikke — så endnu en gang, en sidste gang, op mod træets levende krone, og så snublede de igennem en mørk dør — ovenpå står den dag i dag et udvisket romertal: IV — og gik ind i rummet, hvor vi nu står. Der ligger kranser, hundreder af kranser, et væld af blomster, visnede og friske imellem hinanden; laurbær og efeu mætter luften med jordens strenge lugt. Under det lave loft hænger slagterkrogene, hvor oprørsgeneralerne blev hængt. Det er halvmørkt og så stille, at man hører bladene ryste i poppeltræet foran den åbne port. De skælver, og vort hjerte skræmmes overfor så megen død og

elendighed. »Hverken hævn eller bod kan vække dem til live igen, som de rev fra os«, hører jeg en stemme hviske ved siden af mig. »Vi kan ikke gøre mere end prøve at følge deres forbillede«. Da vi går ud, falder mit blik på en af kran-sene. »Jeg vil fortælle jer en hemmelighed«, står der på et bånd, »vi vil allesammen blive forvandlede.«

Ude i gården går en ung kalfaktor forbi med en mappe under armen. Han veksler nogle venlige ord med direktøren om sit arbejde på kontoret og følger så betjenten, idet han stadig smiler og nikker henimod os. »Hvem er denne sympatiske fyr?« spørger jeg, »og hvad har han forbrudt sig med?« Direktøren tøvede lidt, før han svarede med et sørgmodigt blik: »En menneskerøver — en ny slags forbrydere, vi nu har i Tyskland, og især her i Berlin. Han var ansat i folkepolitiet og lokkede flygtninge over sektorgrænsen mod øst. Vi fik fat i ham, da han besøgte sin moder, der bor i vest. Han forsvarede sig med, at han har handlet efter ordre.« Jeg så tilbage mod skuret »nr. IV«. Tusinder af mennesker måtte lade deres liv derinde — og de, der tog det fra dem og hjælp med til det, forsvare sig allesammen med, at de handlede efter ordre«. Efter ordre! — Hvad stod der på kranzen? »Jeg vil fortælle jer en hemmelighed — vi vil allesammen blive forvandlede.«

A/S MIDDELFART
MARGARINEFABRIK
Middelfart — Tlf. 349

H. Olsen. - Holmelund A/S
KULIMPORT
Gothersgade 44, Fredericia
Tlf. 169 - 170

E. Hansen
Slagtermester
TLF. 129 — VIBY SJ.

Nogle indtryk fra koreakrigen.

En indsats, for at junglens lov ikke skal råde i verden.

Korea-beretning af 1. reserveløge Jørgen Røjel.

II

Læge Jørgen Røjel berettede i sidste nummer om livet i Korea, om det maleriske og afvekslende landskab, om kvindernes stilling i produktionslivet, om livet i fangelejrene og om et besøg ved fronten.

I denne afsluttende del af artiklen udtaler Jørgen Røjel sin beundring og medfølelse med de tapre unge mænd, der har sat livet ind, for at junglens lov ikke skal råde i verden.

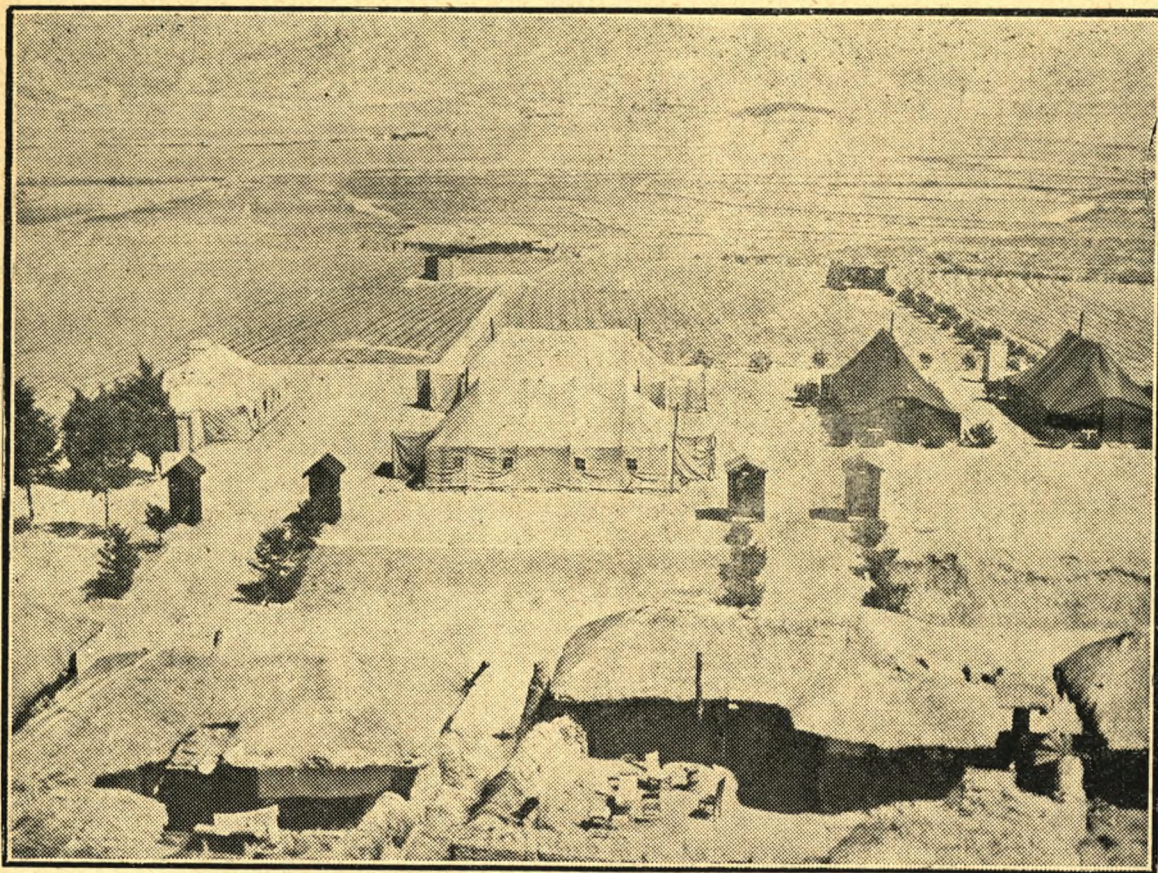
Netop her (ved den omstridte 38. breddegrad) var det, at kineserne den 22. april kl. 22,30 satte deres general-offensiv ind. I titusindvis stormede de frem, her hvor jeg står. Om eftermiddagen havde englænderne en patrulje 15 miles nord for floden, og de så ikke en sjæl — og så om natten myldrede fjenden pludseligt op af jorden. Kineserne angriber kun om natten, om dagen gør de sig usynlige — graver sig ned i »fohholes«, som man efter sigende ikke ser, før man træder ned i dem. Jeg træffer en ung løjtnant på 21 år fra Gloucester regimentet, som forsvarede bjerg-

top 152, der ligger 1½ km, hvorfra vi står. Han fortæller, hvorledes kineserne, i bølge efter bølge, angreb hans bjergtop uden at tage ringeste hensyn til deres tab. Hans folk bogstaveligt mejede kinesere ned i hundredvis, så der ned ad bjergets sider lå meterhøje dynger af lig. Han mener ikke, de kinesiske soldater var under påvirkning af narkotika, men at de simpelthen blev skudt ned bagfra, hvis de ikke gik frem. I nattens løb angreb de ialt 5 gange, og da sidste angreb satte ind, havde han ved artilleri- og mortærtild mistet 90 døde af sine 120 mand. Selv var han såret flere steder,

men det lykkedes ham at føre sine resterende 30 mand velbeholdt tilbage. Hovedstyrken af Gloucester regimentet blev omringet i løbet af den følgende dag på bjergtop 234, som ligger et par km lige syd for, hvor jeg står — og her kæmpede de praktisk talt til sidste mand, idet der af 700 kun kom 39 tilbage.

I øjeblikket er en patrouille på 200 mand ovre på den anden side af floden. Mens jeg står og spejder og lytter for at prøve at fornemme noget til kampen, rejser en sergent sig fra skyttegraven og aflægger melding til den engelske kaptajn, der ledsager mig. Patrourillen har mødt kinesisk modstand og dræbt 28 kinesere og taget fanger; — nu beder de om et »stroke« d. v. s. artilleristøtte, — og noget efter tordner kanonerne i det fjerne.

Senere på dagen ser jeg nogle af de sårede fra dagens patrourillevirksomhed på det amerikanske Mobile Army Surgical Hospital 8055, — forkortet M.A. S.H. 8055. Dagen før havde man haft 1 års jubilæum, og der var i det forløbne år ialt passeret 28.000 patienter igennem M.A.S.H. 8055. På den travleste dag 25. april 1951, da Gloucester

Det, verden sukker efter, er fredsbudskabet fra Korea. Her ses forhandlingsteltet, hvor man utallige gange har forhandlet om fred, men hidtil er man gået hver til sit — uden at komme freden nærmere.

regimentet blev praktisk talt udslettet, havde de her på 24 timer 792 patienter, hvoraf 350 var hårdt sårede, — og havde bl. a. 80 underlivsoperationer. I alt består personalet af 16 læger, 17 sygeplejersker og 250 sygepassere og ko-reanske arbejdere, som hjælper til, når lejren skal pakkes sammen på de 40 lastbiler, hvilket kan ske i løbet af 3 timer. I det forløbne år har M.A.S.H. 8055 skiftet opholdssted 26 gange, efterhånden som den militære situation krævede det, så adjektivet »mobile« bærer hospitalet med rette.

Selve hospitalet består af 4 store telte, bygget sammen som en 4-længet gård, så man fra det ene telt kan fortsætte over i det næste. I det første telt forbehandles patienter med blodtransfusioner, så de bliver operable, samtidig med at man foretager de nødvendige røntgenundersøgelser. Det næste telt er selve operationsteltet, hvor i øjeblikket 3 operationshold arbejder for fuld kraft. Der tales næsten ikke, fordi hver enkelt indtil bevidstløshed ved, hvad han eller hun skal gøre — det hele er systemiseret og rationaliseret som på en automobil-

fabrik. I det næste telt ligger patienterne, indtil de er vågnet op af narcosen, og bliver derefter overført til »holding«-teltet, hvor de i reglen ligger 24—48 timer, indtil de kan evakueres.

I dette øjeblik er en ambulance ved at »læsse af«. Jeg går hen og ser på de nyankomne. Alle ligger de med store blodige, snavsede forbindinger på hoved, arme, ben — eller hvor det nu er, de har deres læsioner. Nogle er bevidstløse, andre ligger med et ængstelig udtryk i deres blege ansigter og følger spændt med i, hvad der sker omkring dem, medens transfusionsholdene arbejder. Jeg gør holdt ved en patient og læser på hans »mærkeseddel«, der er bundet til hans højre håndled: »Wounded in action. Shell fire penetrating right side of abdomen. Evacuated by helicopter from North Korea«. D. v. s.: »Såret i kamp. Granatlæsion i højre side af underlivet. Evakueret med helikopter fra Nordkorea.«

Jeg fyldes med medfølelse og beundring for disse tapre unge mænd, der har gjort deres til, at junglens lov ikke skal råde i verden.

Dansk sygeplejerske, der har arbejdet som rådgiver i de arabiske lande, fortæller om den voksende forståelse for hygiejne og sund levevis.

Alexandria i juli.

Rigshospitalets forstanderinde, Eli Magnussen, som mange vil huske fra Frøslev-lejren, har nu i 2 år ledet et arbejde under WHO (Verdens sundhedsorganisation) for tilrettelæggelsen af sygeplejeuddannelsen i det mellemste Østen og i Pakistan. Hun har boet i Alexandria, men hendes arbejde har iøvrigt ført hende vidt omkring.

Hun siger om sine erfaringer:

— Overalt, hvor jeg har været — i Pakistan, Iran, Iraq, Jordan, Syrien, Libanon, Ægypten og Ætiopien — har jeg truffet kvinder, der arbejder hårdt og energisk på at forbedre de sundhedsmæssige forhold blandt deres landsmænd. Det sker ofte under vanskelige forhold, men der er god vilje til stede, både hos de forskellige regeringer og hos sundhedsmyndighederne, der er klare over, at fremskridt ikke kan opnås uden en god sygeplejerskestand, fortæller frøken Magnussen.

Verdenssundhedsorganisationen søger at opmuntre regeringerne i disse bestræbelser ved at oprette sygeplejerskoler i hvert land — skoler, der kan tiltrække unge piger med god social og opdragelsesmæssig baggrund.

— Vi har brug for sygeplejersker, der

kan fortælle deres landsmænd, hvordan de skal pleje deres helbred, og hvordan de skal undgå sygdomme, lige så vel som vi har brug for unge piger til at tage sig af de syge.

Det er det første mål. Dernæst vil vi søge at få en konsulent knyttet til ethvert sundhedsministerium eller enhver sundhedsstyrelse, da læger og embedsmænd ikke altid kan ventes at være inde i alle de problemer, der står i forbindelse med uddannelsen af unge sygeplejersker. Det kræver et nøje kendskab til professionen. Hvor sådanne konsulenter allerede virker, f. eks. i Syrien, har man kunnet notere gode fremskridt på uddannelsens område.

Ægypten planlægger nu at oprette en sygeplejerskole med lærerkræfter hentet fra Verdenssundhedsorganisationen. — Europæiske og amerikanske sygeplejersker skal virke som lærerkræfter ved denne skole, og unge ægyptiske sygeplejeelever vil få lejlighed til at supplere deres uddannelse i udlandet. Tre — en syrisk, en libanesisk og en ægyptisk sygeplejerske — studerer i øjeblikket i Canada.

**Svendborg
Boghvede- og
Havregryns-
mølle**

**Maskinfabrikken
»Svendborg«**

**1/3 C. F. Schalburg
Nyborg**

AKTIESELSKABET
**DANSK
FRØKULTUR**
Kerteminde

**Banken for Ringe
og Omegn 1/3**

**Maskinfabrikken
TAARUP**
v/ Helge Larsen

Kerteminde

Tlf. 70

**Andels-
Svineslagteriet**
BOGENSE

Tlf. 18 — 126

Højskolelærer Poul Dam forsvarer

kz-lejrene.

Men de skal være „pæne“

Højskolelærer Poul Dam har læst vort lille citat af hans tale på Krogerup højskole ved mødet for Dansk ungdoms Fællesråd.

Det gør ham ondt at blive citeret og refereret som et naivt offer for nazistisk propaganda. Han beder os derfor tilføje følgende til vort referat:

»Det er imidlertid ikke muligt at bevare en koncentrationslejr som en »pæn« indretning. Den, der indretter en »pæn« koncentrationslejr i dag, har skabt muligheden for en tilintetgørelseslejr i fremtiden. Det ligger i selve dette, at der er koncentrationslejre, at de må degenerere, må blive vilkårlighed og grusomhed«.

Det er svært at se, at denne tilføjelse redder noget for Poul Dam. For os at se, er den eneste måde, hvorpå han kan foretage et anstændigt tilbagemag at tilføje: Jeg har på Krogerup sagt noget skrækkeligt sludder, som jeg stærkt beklager, og som jeg helt og fuldt tager afstand fra.

Poul Dams tilføjelse forsvarer jo stadig oprettelse af kz-lejre. I en udførlig artikel er han inde på den tanke, at samfundsrytmen ikke kan hemmes af, at et regime har politiske modstandere. Sådanne mennesker vil forhindre ændringer, der kommer ovenfra.

Spørgsmålet bliver ganske enkelt: Kan man som demokrat gå ind for, at man gør sine politiske modstandere tavse ved at spærre dem inde, eller har man ved en sådan handling brudt med et fundamentalt frihedsbegreb, der er uløseligt knyttet sammen med den parlamentarisk demokratiske samfundsopfattelse.

Når man tænker på, at en mand som Poul Dam har været ungdomslærer for efterkrigstidens unge i Tyskland, kan det løbe en koldt ned ad ryggen. Og når man tænker på, at han stadig kan få lov til at undervise på en dansk, statsunderstøttet folkehøjskole, må man jo sige, at der er ret unstrakt frihed i dette land.

I den verden, man kalder øst, praktiserer man jo også i dag den form for kz-lejre, som Poul Dam stadig forsvarer. Hvis Poul Dam havde fået sit virke der, ville han nok lære at tænke venlige tan-

ker om de lande, hvor man lader ordet have frit løb, så man kan overbevise politiske modstandere ved argumenter, men tager afstand fra den nazistisk-kommunistiske metode med at indespærre dem.

Poul Dam synes at interessere sig mest for spørgsmålet, om en kz-lejr er pæn eller ikke pæn.

For en gammel kz-fange lyder disse betegnelser diletantiske, fordi de vidner om, at den, der bruger dem, ikke har noget som helst begreb om, hvori det oprørende består for en mand, der sidder i kz-lejr.

Nuvel, man kan gøre spørgsmålet om behandlingen til noget centralt. Det betyder naturligvis meget, om man skal sulte, om man skal slave sig gennem fangenskab i en arbejdsdag, der er utrolig lang, og ved et arbejde, der kun lønnes med skældsord, piskeslag og spark.

Men selve måden, hvorpå man var blevet indespærret, var dog mere oprørende. Indespærret uden dom. Indespærret uden retshandling. Indespærret for at have deltaget i en kamp, der gik ind for bevarelsen af menneskerettighederne.

Indespærret på ubestemt tid. Indespærret uden garanti for, at der blev sørget for kone og børn. Indespærret bag pigtråd, hvor kun junglens lov var gældende. Indespærret under forhold, hvor retsløsheden var rådende, hvor kun magthavernes rå kraft, understøttet af et rigt antal maskingeværer, havde »ret«.

Mange tusinde danskere har gjort slavearbejde i tyske rustningsfabrikker, hvor de bag pigtråd måtte hjælpe med til at fremstille f.eks. flyvemaskiner, der bagefter skulle bruges mod deres venner-de allierede.

Det er håbløst at fortælle Poul Dam, at det værste i en sådan tilværelse ikke er, om man ikke er i nogen pæn lejr, men at man stik imod genferkonventionen tvinges til at arbejde i en rustningsindustri, der har til formål at knuse ens sande venner.

Der er ikke noget smerteligt i at skulle

slide sig til døde i et arbejde, man holder af, for en sag, man virkelig går ind for. Ja den sande livsglæde består måske netop bl.a. i et sådant forhold.

Men han burde lære at forstå, at de 10 millioner nulevende fanger fra nazismens kz-lejre altid vil se sådant på det, at lejrene var satans værk, at de mennesker, der førte systemet ud i livet og opretholdt det ved deres arbejdsydelse, var satans håndlangere.

Hvordan vi så ser på en mand, der i dag vover at forsvarer den tilgrundliggende ide i dette værk, er vel ikke svært at slutte. Må vi i al stilfærdighed sige, at han ihvertfald burde skamme sig, og er der anstændighed i hans krop, må han kunne forstå, at han har krænkert dybtgående følelser hos adskillige tusinde danskere, der i modsætning til ham selv har følt de nazistiske kz-lejres forbandede system på deres sjæl og krop.

F-k.

Nej til protesten til rigsdagen.

Grosserer, kgl. translator A. H. Spangenberg, Dr. Tværgade 12, Kbhvn. K. har modtaget opfordringen til at skrive under på henvendelsen til rigsdagen med protest mod Vesttysklands genoprustning.

Han har sagt nej til at underskrive og begrundet sit afslag til lrs. R. Prytz (der indsamler underskrifterne) med følgende betragtninger:

I anledning af cirkulæret af 5. juli med bilag kunne jeg ønske at meddele, hvorfor jeg ikke vil stå som underskriver på omhandlede henvendelse til rigsdagen.

Henvendelsens substans og formulering bærer tydeligt præg af sit ophav, nemlig to velkendte kredse. Den ene består af vore hjemlige forsvarsnihilister og patent-fredsvenner (uden gåseøjne), alt i alt en samling pæne og rare mennesker indeholdende en god portion militant idealisme forbundet med ringe sans for politiske realiteter. Denne kreds har herhjemme en historisk baggrund og nogen politisk indflydelse.

Den anden kreds er den rent kommunistiske, »Fredsvenerne«; uden her at komme ind på fjernstyringen, tør jeg påstå, at henvendelsen, når den kommer

istand, vil blive brugt som et led i den pågående agitation mod A-pagten, mod vort forsvar og alt, hvad dertil hører.

Denne formodning om henvendelsens ophav bekræftes fuldtud, når man læser listen over henvendelsens faddere — her finder vi de militante radikale, de flipbærende kommunister og formentlig de politiske analfabeter, som skriver under på hvadsomhelst uden at overveje, om henvendelsen kan føre til noget positivt.

Hvad der virker særligt forstemmende er dette, at henvendelsen er formuleret således, at den kan appellere til tidligere modstandsfolk, samtidig med at anbefaljerne i det store og hele er folk, som står frihedskampens idealer fjernt.

For at få modstandsfolk til at hoppe på har man gjort det grove, at man appellerer til deres naturlige modvilje mod tyskerne og alt hvad tysk er, og til deres frygt for en gentagelse af 1940-45. Slesvigvenner får deres paragraf stukket ud, en utilbørighed, når henses til, at netop henvendelsens fædre var de, der, da det kneb, modarbejdede en dansk løsning af sydslesvigspørgsmålet.

Mange modstandsfolk vil ved eftertanke anse det for en forulempelse, at deres kreds som en helhed er indlemmet blandt emnerne for en agitation af denne art. De vil som jeg ikke have deres navn lusket ind i dette selskab.

Ærbødigst — A. H. Spangenberg.

HIST OG HER

Det lykkedes anden gang.

Vi fortalte sidste gang i manchetten til Jørgen Røjels øjensvidneskildring fra Korea, at hans flugtforsøg fra Frøslev mislykkedes, selv om det var snedigt tilrettelagt.

Vi kan tilføje, at det første forsøg blev efterfulgt af et nyt, der lykkedes — i en brødkasse.

En mere detaljeret beretning om dette finder man i DE HVIDE BUSSE, DANMARK UNDER BESÆTTELSEN og i TYVE NORDISKE FORTÆLLINGER.

Dollarhjælp fra Danmark til Tyskland.

Det er ikke ringe beløb, Danmark efter krigen har bevilget til humanitære, sociale og pædagogiske formål i Tysk-

land. Pengene bevilgedes dels inden for rammen af de midler, der af samarbejdsudvalget stilledes til rådighed til arbejde i de af krigen berørte lande. I 1946—47 udgjorde denne hjælp ialt 20 millioner, i 1947—48 otte, i 1948—49 fire og i 1949—50 tre millioner kroner.

Nu har det internationale samarbejdsudvalg, der sorterer under det danske socialministerium, bevilget 5000 dollars som hjælp til tre pædagogiske institutter i Tyskland.

De tre tyske institutter ligger foruden i Hamborg i Köln og München. De skal tage sig af skole-spørgsmål, samfundsvidenskab og ungdoms-opdragelse og arbejder i nær kontakt med hinanden.

Man forsøger at bygge de nye institutter på overnational basis, hvilket skal forstås således, at det ikke er en enkelt nation, men en række nationer, der har ansvaret for deres arbejde.

Tyskland har seks medlemmer i hvert instituts bestyrelse, medens syv medlemmer kommer fra andre lande. Endvidere sidder i bestyrelsen et medlem for UNESCO.

Foruden Danmark har en række andre lande bevilget penge, så institutterne er sikrede økonomisk i en række år.

Danmark-Norge med til at betale Tysklands genopbygning?

Der føres for tiden forhandlinger i London om afviklingen af Tysklands gæld til 28 kreditorlande.

Bonn-regeringens repræsentanter har fremsat et krav, hvis gennemførelse vil betyde, at de lande, som Nazi-Tyskland holdt besat under krigen, bliver tvunget til at deltage i finansieringen af Tysklands genopbygning.

Gensyn frabedes.

Justitsministeriet meddelte d. 10. juli, at den tidligere Gestapo-chef *Karl Heinz Hoffmann*, som ved Østre landsrets dom af 19. januar 1950 blev idømt fængsel i 20 år, i henhold til kongelig resolution er blevet benådet og løsladt og i overensstemmelse med dommen udbragt af riget. Benådningen er meddelt på vilkår, at han tager ophold udenfor Danmark og ingensinde uden justitsministeriets tilladelse vender tilbage hertil, medens han, såfremt dette vilkår ikke overholdes, må forvente straks efter nærmere bestemmelse af direktøren for fængsels-

Sorø Andels Svineslagteri

SORØ

Karrebækstorp Teglværk

pr. Karrebæksminde

Næstved Tidende

Vordingborg . Præstø . Stege
Sjællands store Trykkeri-Koncern

Sorø Amtstidende Slagelse

Slagelse Valsemølle $\frac{1}{3}$
Slagelse

Bagermester Høyer
Fisketorvet 5
Slagelse

Svend Christensen
Løvegade 5
SLAGELSE

væsenet at blive genindsat til udståelse af hele den eftergivne del af den ham idømte straf.

Ny film om modstandsbevægelsen

Faldskærmschefen, forfatteren Fleming B. Muus skriver for tiden på manuskriptet til en film, der ventes at få titlen »Der kom en dag«.

Den har modstandsbevægelsen som baggrund og omhandler en opdigtet episode fra krigens sidste år.

4.-maj kollegiet biografier!

Man regner med den mulighed, at 4-maj kollegiet i Århus vil få bevillingen til at drive Regina-teatret, der er blevet ledig ved direktør Svend Gades død.

Bliver det 4-maj kollegiet, der får bevillingen, forventes det, at det bliver for to fem-årige perioder og derefter ikke fornyes, idet kollegiets behov for hjælp er tidsbegrænset.

N. J. Madsen som komponist.

Afholdsselskaberne har holdt årsmøde i Kolding. Man indledte det store og festlige stævne i Sct. Nicolai kirke, hvor bl.a. pastor N. J. Madsen (Neuengamme-Dachau) talte. Som solo blev sunget I. P. Jacobsens: Det bødes der for, med melodi, skrevet af Madsen. Andre har tidligere søgt at sætte melodi til digtet uden større held, men ifølge kolding-bladene er forsøget denne gang faldet yderst heldigt ud.

125 modstandsofficerer.

Efter befrielsen gik en del modstandsfolk ind i hæren, og mange af dem har tjent der siden, men deres rent tjenstlige forhold har hidtil ikke været helt legaliseret, idet de har stået i overtalligt nummer, men iøvrigt har de haft samme tjenstlige pligter som de øvrige officerer i hæren.

Nu foreligger der et klart forslag fra en kommission, der har haft til opgave at arbejde med disse forhold. Ordningen vil betyde, at ca. 125 officerer fra modstandsbevægelsen indrangeres i hæren på lige fod med de faste officerer.

De fleste af de indrangerede officerer har rang af premierløjtnanter. Den højeste grad har oberstløjtnant C. C. Bro i Odense.

Besøget fra Holland blev en stor succes.

Besættelsestidens Kammerater, Haderslev, havde i dagene 25. juli til og med 3. august besøg af fangekammeraterne fra Maastricht og omegn.

Besøget blev en stor succes. Den forbindelse, der blev indledet for nogle år siden, har udviklet sig til et sandt venskab og kammeratskab. Nye venskabsbånd bliver knyttet ved hvert besøg og de gamle vedligeholdt. Koldingkammerater havde under udflugten »Jylland fra Øst til Vest« indbudt alle deltagere til morgenkomplet på Saxildhus, og ved den lejlighed nedlagde hollænderne en krans ved det mindesmærke, der blev afsløret sidste år.

Besøget kulminerede med afslutningsfesten på Damende, ved hvilken lejlighed der udveksledes gaves og udtaltes mange gode ønsker om et fortsat godt venskab og kammeratskab, ligesom danskerne allerede nu blev inviteret til et 14-dages besøg i Maastricht til næste år.

Såvel hollænderne som danskerne er glade for den forbindelse, det venskab og det kammeratskab, der er grundlagt, og fra begge sider søges dette udvidet, så mange flere kan få glæde af et sådant samarbejde, der kan bidrage til at øge den mellempoplelige forståelse.

Efterlysning.

Den norske modstandsmand, civilingeniør Johan Herman Wessel, søn af afdøde generaldirektør Hjalmar Wessel, Oslo, var ansat i Rjukandistriktet, da Norge blev okkuperet. For at kunne deltage videre i kampen gik han over fjeldet i Vestlandet, og det er konstateret, at han ikke er omkommet på denne tur — men hvor er han nu? spørger hans gamle mor.

Han er født den 22. 7. 1915. Danskere, der evt. måtte kunne give oplysninger om ingeniør Wessel, bedes skrive til fru Kirsten Baarsrud, Sarpsborg, Norge.

Fredericia.

Den 1. august tiltrådte overlærer *Viggo Pedersen Aidt*, Fredericia, stillingen som skoleinspektør ved Treldevejens skole i Fredericia.

Mange vil huske Aidt fra Frøslevlejren. Ved det første valg efter befriel-

sen valgtes han ind på rigsdagen af Dansk Samling.

Gamle frimærker til arbejdsløse kammerat.

Vil nogen glæde en gammel fangekammerat, der for tiden er arbejdsløs, kunne man gøre det ved at sende ham, hvad man får af gamle frimærker.

Adressen er:

Bondo Edv. Nielsen Christensen, Gøhlmansvej 18, Kolding.

Christensen sad i ret lang tid i Sachsenhausen, i blok 25, hvor han havde nr. 74.306. — Så kan mange af jer huske ham.

Senere var han i Neuengamme og Frøslev og kom hjem over Sverige.

PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 12 kr. pr. år. (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling, Ordrup Jagtvej 175, Charlottenlund (kontortid 9—12,30). Telefon: Ordrup 5075.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2., København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17—18).

Redaktionsudvalg: Seminarieførstander Paul Holt, kaptajn Aage Eifer, pastor Poul Riis.

Indlæg, artikler, meddelelser, breve fra læserne m. v., der ønskes optaget i bladet, må være redaktionen i hænde senest den 25. i denne måned.

FORRETNINGSFØRER

Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Telefon: Ordrup 5075.

Annoncer, der ønskes indrykket i bladet, må være kontoret i hænde senest den 25. i denne måned.

MEMLEM AF
FORENINGEN AF DANSKE
UGEBLADE, FAGBLADE OG TIDSSKRIFTER

Vor bedste Ven og Kammerat, Mekaniker

Svend Aage Nielsen

døde den 24. Marts 1955.

Anna, Marie, Niels og Axel Nielsen.
Kammeraterne.

Begravelsen finder Sted Onsdag den
30. Marts Kl. 14 fra Gentoft Kirke.
Jordfæstelsen finder Sted paa Hellerup
Kirkegaard.

